

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram:

Lektorutdanning for trinn 8-13

Kandidatnummer:

9539
Tarjei Høgemark

Veileder:

Marie-Theres Fojuth

Tittel på bacheloroppgaven:

Slaget ved Kringen – Fra nasjonalisme til kulturutveksling:
En komparativ historiebruksanalyse av 300-årsjubileet og 400-årsjubileet for Slaget ved
Kringen

Antall ord: 8234

Antall vedlegg/annet: 0

Stavanger, 1. juni 2022

Universitetet
i Stavanger

**Slaget ved Kringen – Fra nasjonalisme til
kulturutveksling**

En komparativ historiebruksanalyse av 300-årsjubileet og 400-årsjubileet for Slaget ved
Kringen

LHIS370 Bacheloroppgave i historie
Vår 2022

Tarjei Høgemark

Innholdsfortegnelse

SLAGET VED KRINGEN – FRA NASJONALISME TIL KULTURUTVEKSLING: EN KOMPARATIV HISTORIEBRUKSANALYSE AV 300-ÅRSJUBILEET OG 400- ÅRSJUBILEET FOR SLAGET VED KRINGEN	2
KAPITTEL 1: INNLEDNING.....	4
1.1. Innledning.....	4
1.2. Teori	5
1.3. Metode.....	8
KAPITTEL 2: SLAGET VED KRINGEN	10
2.1. Slaget ved Kringen 1612	10
2.2. Slaget som del av Norges kulturelle minne	10
KAPITTEL 3: 300-ÅRSJUBILEUM	12
3.1. Kringenstøtten	12
3.2. Opptog og taler	15
KAPITTEL 4: 400-ÅRSJUBILEUM	18
4.1. «Ottapakken».....	18
4.2. Kulturutveksling	20
4.3. Pillarguriprisen og det historiske seminaret.....	21
4.4. Uenighet i fortolkning av massakren.....	23
KAPITTEL 5: KOMPARATIV ANALYSE	25
5.1. Verdigrunnlag	25
5.2. Massakren	25
5.3. Pillarguri.....	26
5.4. Forholdet mellom 300-årsjubileet og 400-årsjubileet	27
5.5. Utforming	27
KAPITTEL 6: KONKLUSJON	29
LITTERATURLISTE	31
Sekundærkilder.....	31
Primærkilder	32

Kapittel 1: Innledning

1.1. Innledning

«Hvad dølerne gjorde i 1612, viser, at meget kan gøres med smaa midler. De folk, som dengang med mod og klogskab udrettede, hvad de gjorde, øvede en stordaad.»¹

(Kong Haakon VII, i en tale 26. august 1912)

«1612-massakren er en skamplett.»²

(Ingar Sletten Kolloen, 2012)

100 år skiller disse sitatene. Det er ingen tilfeldighet. Ved Kringen i Gudbrandsdalen 26. august 1612 vant en norsk bondehær et slag over skotske leiesoldater som skulle krysse Norge på vei til Sverige. Slaget var en del av Kalmarkrigen (1611-1613), og har i ettertid blitt kjent som Slaget ved Kringen. Historien om – og historier rundt – slaget har holdt seg aktuelle helt fram til i dag, over 400 år senere. Hendelsen har vært feiret og markert ved flere anledninger, deriblant ved 300-årsjubileet i 1912 og 400-årsjubileet i 2012. Det er likevel ikke bare tiden som skiller talen til Haakon VII og uttalelsen til Ingar Sletten Kolloen. Meningsinnholdet i de to sitatene synes å være fullstendig motsigende hverandre. Hvordan kan det ha seg slik, at hendelsen ved Kringen 26. august 1612 både kan omtales som en «stordåd» og en «skamplett»? Vi kan ikke endre på fortiden, men måten vi ser på, tolker og forstår fortiden, er i konstant endring. Et jubileum er en arena for historiebruk, og som Stugu forklarer, er et jubileum «ein situasjon der ein kultur ser bakover med si eiga samtid som prisme, og tek i bruk dei elementa frå fortida som måtte passe inn for å påverke samtida og gje retning til framtida.»³ Jubileer sier derfor i stor grad mer om samtiden, enn om fortiden som er gjenstand for feiring. Det er dermed interessant å utforske hvordan den samme historien kan bli brukt i jubileer til ulike tider for å fremme forskjellige verdier. Oppgaven undersøker hvordan historien om Slaget ved Kringen har blitt brukt ved 300-årsjubileet og 400-årsjubileet gjennom en kvalitativ komparativ historiebruksanalyse.

Slagets sterke posisjon i Norges historie, har mye til takke for alle sagnene rundt slaget. Ved at hendelsen over tid har holdt seg aktuell gjennom en rekke historiebruksområder, som blant

---

¹ «Kringenefestlighederne.» *Aftenposten*, 27. august 1912, 1.

² Per Ivar Henriksbø, «- 1612-massakren er en skamplett,» *GD*, 22. mars 2012. Hentet 21. april 2022 fra <https://www.gd.no/kultur/1612-massakren-er-en-skamplett/s/1-934610-5981876>.

³ Ola Svein Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» i *Kunsten å jubilere: grunnlovsfeiring og minnepolitikk*, red. Olaf Aagedal, Pål Ketil Botvar og Ånund Brottveit (Oslo: Pax, 2017), 25.

annet minnesmerker, sanger, viser, sagn, jubileer og feiringer, har Slaget ved Kringen befestet seg i Norges «kulturelle minne» som Jan Assmann definerer begrepet.⁴ I kjernen av denne oppgaven er 300- og 400-årsjubileet. Grunnen for at det er nettopp jubileer jeg har valgt å analysere, er flere. For det første, følger som regel en rekke andre historiebruksområder inn ved store jubileumsår, som Olaf Aagedal mener kan være «potensielle gullgruver for historikarar [...] og steder.»⁵ Dermed får man altså flere historiebruksområder man kan analysere og diskutere. For det andre, har ikke jubileumsarrangørene uendelig med tid til rådighet for arrangementet, noe som fører til at de må konkretisere, tydeliggjøre og komprimere det historiske innholdet som jubileet feirer. Som følge av dette, kan det komme tydeligere fram hva jubileet ønsker å fremme og hvilke verdier som står mest sentralt, noe som også påvirker mange mennesker samtidig.

300-årsjubileet bar preg av nasjonalistiske og militaristiske verdier, mens 400-årsjubileet bar preg av fredelig sameksistens og forsoning. Hvordan har dette påvirket historiebruken av Slaget ved Kringen, og hvordan har historiebruken av slaget synliggjort disse verdiene? Som nevnt, har sagnene rundt Slaget ved Kringen spilt en viktig rolle for slagets popularitet. «Pillarguri» er en av de mest kjente og brukte figurene vi kjenner fra sagnene, og har spilt en viktig rolle i jubileene. Som jeg vil komme inn på senere, var hun motivet på et storslagent monument som ble avduket under 300-årsjubileet i 1912.

1.2. Teori

Det finnes omfattende forskning på hva som skjedde i Kringen 26. august 1612 og hva som bare er sagn og myter. Det er likevel vanskelig å skrive om hendelsen uten å på en eller annen måte komme inn på spørsmål som dreier seg om hva vi kan vite om det faktiske slaget, og hva vi i større eller mindre grad kan avkrefte, særlig i et historiebruksperspektiv. I denne oppgaven vil slike spørsmål være sentralt å ta opp, ettersom både den historiske hendelsen og sagnene rundt har vært sentrale for historiebruken i ettertid, deriblant i monumentet og i jubileene jeg skal analysere. Pillarguri er kanskje den mest kjente og brukte sagnfiguren fra slaget. Det er mye diskusjoner rundt opphavet til navnet «Pillarguri», og det finnes mange ulike versjoner på

---

⁴ Jan Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity,» *New German Critique* 65, (1995): 125-133, <https://www.jstor.org/stable/488538>.

⁵ Olaf Aagedal, «Jubilering og historiebruk,» i *Formidling: Bruk og misbruk av historie*, red. Berit Eide Johnsen og Kathrin Pabst, (Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2011), 92.

navnet. For oss, er det likevel mer interessant å diskutere og analysere hvordan hun *fremstår* og hva hun *symboliserer* i historiebruken av Slaget ved Kringen.

Analysen vil bygge på teori knyttet til historiebruk og «det kulturelle minnet». For historiebruk, vil jeg ta i bruk teorien som Håkon Rune Folkenborg presenter i *Én fortid – mange fortellinger: Introduksjon til historiebruk* (2018).⁶ For det kulturelle minnet, vil jeg koble inn teori fra både Jan Assmanns «Collective Memory and Cultural Identity» (1995),⁷ og Ola Svein Stugus «Jubileum som minnepolitikk» i *Kunsten å jubilere: grunnlovsfeiring og minnepolitikk* (2017).⁸ I *Én fortid – mange fortellinger* gir Folkenborg en god introduksjon til historiebruk, som handler om «[s]pørsmål som finner sine svar gjennom å tolke, drøfte og problematisere allerede foreliggende kilder på nytt.»⁹ Folkenborg deler historiebruk inn i tre historiebrukskategorier: historiebruksfunksjon, historiebruksform og historiebruksområde.¹⁰ Disse kategoriene har igjen underkategorier som er mer presise for å kunne identifisere historiebruksmessige særtrekk.¹¹ I analysen av monumentet fra 1912 vil identitetsskapende og legitimerende historiebruksfunksjoner og offentlig historiebruksområde være de mest sentrale underkategoriene for å definere og presisere historiebruken i monumentet.¹² Den identitetsskapende historiebruksfunksjonen handler kort sagt om å finne ut hvem «jeg» og «vi» eller «de andre» er, gjennom å se hvem vi har vært og hva som knytter oss sammen fra historien.¹³ Den legitimerende historiebruksfunksjonen handler blant annet om å bruke historien til å legitimere eller utfordre rådende moralske eller etiske verdier i et samfunn.¹⁴ Det offentlige historiebruksområdet er stort sett de politiske myndighetenes historiebruksområde, som binder fortiden og nåtiden sammen i det offentlige rommet i form av eksempelvis minnesmerker.¹⁵ Teorien i *Én fortid – mange fortellinger* vil i stor grad hjelpe å konkretisere analysen av særlig monumentet fra 1912.

---

⁶ Håkon Rune Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger: Introduksjon til historiebruk*, (Oslo: Cappelen Damm akademisk, 2018).

⁷ Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity.»

⁸ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk.»

⁹ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 15.

¹⁰ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 32.

¹¹ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 31.

¹² Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 111.

¹³ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 27-28.

¹⁴ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 40-42.

¹⁵ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 47.

Assmann diskuterer begreper som «det kollektive minnet», «det kommunikative minnet» og «det kulturelle minnet».¹⁶ Det kollektive minnet handler om at en gruppe mennesker, for eksempel begrenset innenfor rammene i en nasjon, deler visse «minner» som er rotfestet i opplevelser eller gjennom kulturelle uttrykk.¹⁷ Man kan skille det kollektive minnet mellom det kommunikative minnet og det kulturelle minnet.¹⁸ Det kommunikative minnet handler kort sagt om det som går på hverdagskommunikasjon, hvor (som regel) to parter kan dele historier, minner eller opplevelser med hverandre som begge kan relatere til.¹⁹ Det kulturelle minnet er bygd opp av «objektifisert kultur», som kan være i form av minnesmerker, jubileer, tekst, skikker eller bygninger, for å nevne noen.²⁰ Det kulturelle minnet er, i motsetning til det kommunikative minnet, derfor ikke begrenset av tiden.²¹ Slaget ved Kringen er ikke lenger en del av det kommunikative minnet, ettersom det ikke finnes noen levende tidsvitner fra 1600-tallet.²² Stugu klargjør at det er andre, sammensatte prosesser som fører minnet videre og vrir det i bestemte retninger.²³ Monumenter og jubileer er en del av slike prosesser, som både holder den gitte historien aktuell i det kulturelle minnet og bidrar til å reprodusere og videreutvikle dette minnet.²⁴ Ved at Slaget ved Kringen over tid har holdt seg aktuell gjennom en rekke historiebruksområder, som blant annet minnesmerker, sanger, viser, sagn, jubileer og feiringer, har slaget befestet seg i Norges kulturelle minne. Assmann legger vekt på viktigheten av det kulturelle minnet, ettersom en gruppe vil basere sin bevissthet om enhet og spesifisitet på dette minnet, og hente formative og normative impulser fra det, som tillater gruppen å reprodusere sin identitet.²⁵ Ved å stadfeste at Slaget ved Kringen har befestet seg i Norges kulturelle minne, kan jeg anvende teorien for å avdekke hvilke historier som er representert, hvilke følger dette har og fastslå at dette har stor betydning for identiteten til nordmenn.

Jeg vil bruke en rekke primærkilder i analysen, deriblant avisartikler, audiovisuelle kilder som videoer og podcast og nettsiden «kringen1612» som presenterer det offentlige programmet for 400-årsjubileet. Primærkildene vil for det meste bli brukt som beretninger. I tillegg til teori som allerede er nevnt, vil jeg supplere med annen forskning for å kunne besvare problemstillingen

---

¹⁶ Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity.»

¹⁷ Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity.»

¹⁸ Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity,» 126.

¹⁹ Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity,» 126-127.

²⁰ Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity,» 128.

²¹ Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity,» 128-129.

²² Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 29.

²³ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 29.

²⁴ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 29.

²⁵ Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity,» 128.

på best mulig måte. Tidligere forskning på Slaget ved Kringen har overveiende omhandlet selve slaget og konteksten, samt slagets posisjon i den norske kulturen utover på 1800-tallet. Mindre forskning er det å finne om slagets betydning i nyere tid, noe som også er en grunn for at denne analysen tar utgangspunkt i både 1912 og 2012.

1.3. Metode

For å kunne analysere hvordan historien blir brukt i et jubileum, må man gå i dybden på hvilket historisk innhold som velges ut og framstilles og hvilket historisk innhold som utelates, hvordan dette blir gjort og med hvilket formål. Da er det nødvendig å avgrense oppgaven gjennom en kvalitativ analyse. Det er også derfor jeg har valgt å utelate 350-årsjubileet, ettersom jeg ønsker å kunne gå i dybden på 300-årsjubileet og 400-årsjubileet, hvor også de tydeligste forskjellene synes. En komparativ analyse av to jubileer for samme historiske hendelse som skiller med hundre år, kan også hjelpe å få fram interessante aspekter man i en isolert analyse av et enkelt jubileum ville gått glipp av. Den komparative delen av oppgaven vil også kunne hjelpe å vise hvordan én historisk hendelse kan brukes på forskjellige måter med ulike mål. I denne oppgaven vil det heller ikke være mulig å gjennomføre en fullverdig analyse av alle elementene som inngår under både 300-årsjubileet og 400-årsjubileet. Jeg har derfor måttet fattet gjennomtenkte valg for hvilke elementer jeg har valgt å analysere.

Måten jeg har valgt å legge opp oppgaven på er å starte med et kort kapittel som vil klargjøre hovedtrekkene fra slaget og kort kommentere slagets posisjon i den norske kulturen. Første del av dette kapitlet vil overveiende lene seg på Sjur Anders Furset Lonbakkens omskrevne masteroppgave *Slaget ved Kringen: Gudbrandsdalen 1612*, som kom ut i forbindelse med 2012-jubileet.²⁶ Denne oppgaven handler ikke om å undersøke slaget i seg selv, men det er likevel nødvendig å legge fram hovedtrekkene fra hendelsen for å begripe analysen. Lonbakkens bok er en av de nyeste som omhandler selve slaget, og han har åpenlyst for leseren evaluert kildene han har samlet og brukt. Boken er også oversiktlig, tydelig og åpen, og dekker selve slaget, samt store deler av forløpet og oppfølgingen. Videre har jeg valgt å analysere 300-årsjubileet i 1912 og 400-årsjubileet i 2012 først hver for seg i to separate kapitler, med utgangspunkt i teori som er nevnt ovenfor. Dette har både som hensikt å holde oppgaven ryddig og å kunne fokusere på hvert jubileum uforstyrret. Jeg valgt å holde et relativt stort fokus på monumentet som ble avduket under 300-årsjubileet, ettersom dette var hovedattraksjonen for

---

²⁶ Sjur Anders Furset Lonbakken, *Slaget ved Kringen: Gudbrandsdalen 1612*, (S.A.F. Lonbakken: 2012).

jubileet og siden monumenter er viktige elementer i det kulturelle minnet.²⁷ Ettersom 400-årsjubileet foregikk over enn lengre tidsperiode enn 300-årsjubileet, i tillegg til at det finnes mer kildemateriale fra 2012, er det naturlig at 400-årsjubileet vies mer plass. Det siste kapitlet i hoveddelen vil være komparativ, og jeg vil her kunne løfte fram det som har vært diskutert i de to foregående kapitlene og utføre en komparativ analyse av jubileene, hvor jeg vil analysere forskjeller og likheter, og diskutere jubileene opp mot hverandre med fokus på egne refleksjoner og tanker.

For å hjelpe å besvare problemstillingen, har jeg satt meg følgende analyse spørsmål som vil få en sentral rolle i oppgaven: Hvordan har samfunnets etiske verdigrunnlag påvirket historiebruken av Slaget ved Kringen i jubileene i 1912 og 2012? Hva har blitt vektlagt i jubileene? Hvilke forskjeller og likheter finnes mellom 300-årsjubileet og 400-årsjubileet for Slaget ved Kringen, og hva binder dem sammen? Hvilken rolle har Pillarguri spilt i historiebruken av Slaget ved Kringen ved jubileene, hva symboliserer hun og hvordan har hun blitt brukt?

---

²⁷ Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity,» 128-129.

Kapittel 2: Slaget ved Kringen

2.1. Slaget ved Kringen 1612

I forbindelse med Kalmarkrigen mellom Sverige og Danmark-Norge i 1611-1613, skulle mellom 300 og 400 skotske leiesoldater krysse Norge for å bistå Sverige i krigen.²⁸ De kom i land i Romsdalen 19. eller 20. august 1612, og informasjonen om deres ankomst spredte seg raskt til bøndene i Gudbrandsdalen.²⁹ For å stoppe skottene, samlet lensmannen Lars Hågå i Lesja inn bønder i Lesja, Dovre og Vågå, og lensmannen Per Rankleiv i Ringebru samlet inn bønder i Ringebru og Fron.³⁰ Ved Kringen, noen kilometer sør for Otta, fant bøndene en fordel i terrenget.³¹ Det var en smal sti med en bratt skråning på den ene siden, og en bred elv, Lågen, på den andre siden.³² Hågå og Rankleiv hadde samlet over 400 bønder, som la seg i bakhold i skråningen og ventet på skottene.³³ Slaget ble utkjempet da skottene ankom Kringen 26. august 1612.³⁴ Som et startskudd for slaget, skjøt Berdon Segelstad først kaptein Georg Sinclair, som i ettertid feilaktig har blitt regnet som lederen for skottene.³⁵ Etter én og en halv time hadde bøndene skutt alle skottene, utenom 134 som ble tatt til fange.³⁶ Trolig døde kun seks mann på norsk side.³⁷ De norske bøndene hadde flere fordeler, deriblant bakholdet og at de var bedre utrustet enn skottene.³⁸ De 134 fangene ble ført til Kvam og stengt inne i en låve.³⁹ På morgningen 27. august skjøt bøndene alle, unntatt 18 som ble ført til avhør på Akershus.⁴⁰

2.2. Slaget som del av Norges kulturelle minne

I etterkant av slaget ble historiene muntlig fortalt gjennom generasjoner.⁴¹ Fram til begynnelsen av 1800-tallet, hadde flere historier og sagn utviklet seg rundt slaget. Under nasjonsbyggingen på 1800-tallet, ble flere av disse historiene og sagnene samlet inn og skrevet ned, og de ble et

---

²⁸ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 30.

²⁹ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 31-34.

³⁰ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 34-35.

³¹ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 35.

³² Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 35.

³³ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 38.

³⁴ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 38.

³⁵ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 38-39.

³⁶ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 39.

³⁷ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 39.

³⁸ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 33-38.

³⁹ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 39-40.

⁴⁰ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 39-40.

⁴¹ Karina Nakkestad, «Slaget ved Kringen 1612: Betydning for Kalmarkrigen og nasjonal identitet på 1800-tallet,» (Masteroppgave, Universitetet i Sørøst-Norge, 2021), 26.

populært tema i nasjonalromantikken.⁴² Det ble skrevet flere sanger og viser om slaget, som Edvard Storms kjente *Zinklars Vise* i 1782, og slaget ble også motiv for flere historiemalerier med nasjonalromantisk innhold.⁴³ Flere minnesmerker har opp gjennom årene blitt reist til minne om slaget, bøndene og Sinclair og skottene.⁴⁴ Dette har som nevnt innledningsvis gjort at Slaget ved Kringen har befestet seg som en del av Norges kulturelle minne, og slaget har fått symbolsk betydning i norsk historie og kultur.⁴⁵

---

⁴² Nakkestad, «Slaget ved Kringen 1612,» 54.

⁴³ Nakkestad, «Slaget ved Kringen 1612,» 9

⁴⁴ Oberst Henrik, *Skottetoget: et 300 aars minde, 1612-1912*, (Kristiania: H. Aschehoug & Co., 1912), 91-94.

⁴⁵ Nakkestad, «Slaget ved Kringen 1612,» 8.

Kapittel 3: 300-årsjubileum

300-årsjubileet for slaget ved Kringen 26. august 1912 skulle vise seg å bli en storslagen feiring. 300 år hadde gått siden slaget ble utkjempet ved Kringen. Norge hadde nettopp brutt ut av union med Sverige i 1905, og to år senere, i 1914, var det hundre år siden grunnloven ble skrevet.⁴⁶ I Otta samlet det seg mellom 5000 og 8000 mennesker denne dagen, deriblant Kong Haakon VII og statsminister Jens Bratlie.⁴⁷ Et nytt monument skulle avdukes i Kringen, og dagen skulle feires. Som kapitlet vil utforske, bar jubileet preg av et forsvarsmessig fokus. Ettersom hovedattraksjonen for jubileet var avdukingen av det nye monumentet, vil dette stå for hovedfokuset i analysen. Kapitlet vil i tillegg analysere diverse taler som ble holdt ved jubileet.

3.1. Kringenstøtten

Det første initiativet til denne feiringen kom (overraskende nok) fra Gudbrandsdalslaget i Amerika, som Ivar Teigum påpeker: «Med lomværen pastor Lars Thorkveen i spissen hadde 243 gudbrandsdølar frå emigrantmiljøa gjeve 750 kroner som ei første gåve» for å få reist et nytt minnesmerke ved 300-årsjubileet.⁴⁸ Den totale summen fra amerikanerne skulle likevel til slutt komme på 1300 kroner,⁴⁹ noe som i dag ville tilsvart nesten 85 000 kroner.⁵⁰ Thorkveen var forøvrig leder i Gudbrandsdalslaget, som han var med å stifte, og var fysisk tilstede på 300-årsjubileet.⁵¹ Gaven og initiativet fra Amerika er i seg selv med på å belyse det store omdømmet Slaget ved Kringen i 1612 i ettertid har fått, jamvel utover landegrensene. En komité på fem mann i Sel kommunestyre fikk i oppgave å arbeide med 300-årsjubileet og å få reist dette nye monumentet til arrangementet.⁵² Etter kjente kunstnere som Gustav Vigeland og Jo Visdal takket nei, var det til slutt bildekunstneren Kristen Holbø som påtok seg ansvaret for monumentet.⁵³ Etter forslag fra Holbø selv, var det den kjente sagnfiguren Pillarguri som skulle være motivet i monumentet, og ble hugget ut av en klebersteinblokk av steinhuggeren Ola

---

⁴⁶ Hans Jacob Orning, «Norges historie,» Hentet 25. mai 2022 fra https://snl.no/Norges_historie.

⁴⁷ Geir Neverdal, «300-årsmarkeringen i 1912,» Hentet 14. mai 2022 fra http://www.kringen1612.no/Hvilken_betydning_fikk_slaget_i_Kringen_i%20Norges_historie.htm#300-%C3%A5rsmarkeringen_i_1912.

⁴⁸ Ivar Teigum, *Bygdebok for Vågå og Sel: Band 4: Sel og Heidal på 1900-talet*, (Otta: Sel kommune, 2009), 66-67.

⁴⁹ Arnfinn Kjelland, «Rev. Lars P. Thorkveen (1856–1923) – founding father of Gudbrandsdalslaget,» *Årbok 2009. Gudbrandsdalslaget Centennial Yearbook*, 25 (2009): 5, https://www.academia.edu/8610158/Rev._Lars_P._Thorkveen_1856_1923_founding_father_of_Gudbrandsdalslaget.

⁵⁰ «Priskalkulator,» Hentet 21. mai 2022 fra <https://www.norges-bank.no/tema/Statistikk/Priskalkulator/>.

⁵¹ Kjelland, «Rev. Lars P. Thorkveen (1856-1923) – founding father of Gudbrandsdalslaget,» 1 og 4.

⁵² Teigum, *Bygdebok for Vågå og Sel: Band 4*, 67.

⁵³ Teigum, *Bygdebok for Vågå og Sel: Band 4*, 67-68.

Nyseter.⁵⁴ Ifølge Aftenposten skal monumentet ha kostet 2250 kroner (uten medregnet honorar til Holbø),⁵⁵ noe som i dag ville tilsvart rett over 145 000 kroner.⁵⁶ Med innskriften «Minne um Slage i Kringom 26 August 1612», ble monumentet avduket i Kringen på 300-årsjubileet.⁵⁷ Monumentet har i ettertid fått flere navn, deriblant «Holbøstøtten», «Pillarguri» og «Kringenstøtten», hvorav sistnevnte vil bli brukt i denne analysen.

Pillarguri er en av de mest kjente sagnfigurene fra slaget ved Kringen i 1612. Sagnene forteller oss at en kvinne skulle hjelpe bøndene i kampen mot skottene. Mens bøndene lå klar ved Kringen, skulle Pillarguri stå på Seljordskampen på andre siden av Lågen og blåse i en lur idet skottene var i posisjon for bøndenes bakholdsangrep.⁵⁸ Dette skulle i tillegg trekke oppmerksomheten til skottene i motsatt retning av der bøndene lenger oppe i bakken lå i bakhold.⁵⁹ Kjell Bondevik gav i 1948 ut boken *Studiar i norsk seghistorie*, hvor han tar et oppgjør med sagn knyttet til Slaget ved Kringen i 1612, deriblant Pillarguri, og legger fram overbevisende forklaringer på hvorfor hun ikke var deltakende i slaget.⁶⁰

Hvorfor har det seg da slik at nettopp Pillarguri ble valgt som motiv for 1912-monumentet? Som det forhåpentligvis hittil har blitt belyst, har Slaget ved Kringen og sagnene rundt fått symbolsk betydning for Norge utover det vi kan vite om den faktiske hendelsen. Ørnulf Hodne viser til at det «å heroisere og mytifisere en ekstraordinær og minneverdig bedrift» er en vanlig tendens i historiske sagn.⁶¹ Videre legger Hodne fram at motiver som Pillarguri gjennom tradisjonsmiljøet har blitt farget av beretninger med mytisk stoff som allerede er kjent.⁶² Hodne ser påfallende paralleller mellom Pillarguri og andre mytiske stridskvinner og lurblåsere, som de norrøne valkyrjene.⁶³ Han skriver om Pillarguri som «en virkningsfull kombinasjon av bunadskledd bondejente og norrøn valkyrje», altså en kombinasjon mellom to element som har røtter i to av de mest sentrale komponentene i nasjonalromantikken, den norske bonden og

---

⁵⁴ Teigum, *Bygdebok for Vågå og Sel: Band 4*, 68.

⁵⁵ «Foran Kringenfesterne,» *Aftenposten*, 25. august 1912, 2.

⁵⁶ «Priskalkulator,» Hentet 21. mai 2022 fra <https://www.norges-bank.no/tema/Statistikk/Priskalkulator/>.

⁵⁷ Teigum, *Bygdebok for Vågå og Sel: Band 4*, 70.

⁵⁸ Hans Peter Schnitler Krag, *Sagn, samlede i Gudbrandsdalen om Slaget ved Kringlen den 26de August 1612, og udgivne i Forbindelse med hvad Historien beretter om denne Tildragelse*, (Christiania: Forfatterens Forlag hos Carl L. Roshauw, 1838), 35.

⁵⁹ Krag, *Sagn, samlede i Gudbrandsdalen om Slaget ved Kringlen den 26de August 1612, og udgivne i Forbindelse med hvad Historien beretter om denne Tildragelse*, 35.

⁶⁰ Kjell Bondevik, *Studiar i norsk seghistorie*, (Oslo: H. Aschehoug & Co., 1948).

⁶¹ Ørnulf Hodne, «Slaget ved Kringen – historie, sagn og nasjonal myte,» i *Sagnomsust: fortelling og virkelighet*, red. Arne Bugge Amundsen, Bjarne Hodne og Ane Ohrvik (Oslo: Novus forlag, 2002), 90.

⁶² Hodne, «Slaget ved Kringen – historie, sagn og nasjonal myte,» 90.

⁶³ Hodne, «Slaget ved Kringen – historie, sagn og nasjonal myte,» 90-91.

vikingtiden.⁶⁴ Bruken av Pillarguri i monumentet har derfor tydelig identitetsskapende funksjon. I tillegg er det verdt å nevne hvilken funksjon det kan ha at Pillarguri er en kvinne. Sammen med det Hodne diskuterer, kan dette bidra til tanken om et samlet folk som står imot inntrengere, og at enhver nordmann bidrar når det trengs, uavhengig av kjønn. Dette er med på å belyse hvorfor Pillarguri har fått en sentral rolle i Norges kulturelle minne, og hvorfor hun har blitt et symbol på hendelsen.

Ingvild Skau Mjelde konstaterer i masteroppgaven «Massedrapenes monumentologiske materialitet» at overgangen fra å minnes konger, ledere og adel til borgeren og den ukjente soldat i monumenter skjedde i takt med nasjonalromantikken på 1840-tallet.⁶⁵ Terje Brattli argumenterer på lik linje med at det i nasjonalromantikken var sentralt å definere identitetsmessige slektskapsforhold mellom fortidige samfunn og oss i nåtiden.⁶⁶ Selv om nasjonalromantikken ikke var dominerende i 1912, argumenterer Mjelde for at nasjonalismen toppet seg etter unionsoppløsningen i 1905, da det fantes behov for både Norge og Sverige å skape en samlet nasjonalfølelse og nasjon hver for seg.⁶⁷ Hun legger også til at flesteparten av monumentene som ble oppført mellom unionsoppløsningen og utbruddet til første verdenskrig, ble reist ved jubileer, spesielt over kamper mellom nordmenn og svensker.⁶⁸ Slaget ved Kringen var på mange måter et slag mellom nordmenn og svensker, ved at skottene var leiesoldater som skulle bistå svenskene i Kalmarkrigen. På denne måten kan man forstå valget av Pillarguri som motiv som et forsøk på å skape en felles identitet gjennom å vise til røtter tilbake til den kjente sagnfiguren, og alt hun symboliserer. Gjennom Pillarguris nasjonalromantiske egenskaper og folkelige apparisjon, blir denne koblingen fra fortid til nåtid mer påfallende i et samfunn hvor det var viktig å styrke det nasjonale fellesskapet.

Ifølge Folkenborg, faller minnesmerker som oftest inn under offentlig historiebruksområde, ettersom de ofte er overveiende offentlig finansiert,⁶⁹ og danner forbindelser mellom fortiden og nåtiden i det offentlige rommet.⁷⁰ Som tidligere nevnt, kom det første finansieringsbidraget

---

⁶⁴ Hodne, «Slaget ved Kringen – historie, sagn og nasjonal myte,» 91.

⁶⁵ Ingvild Skau Mjelde, «Massedrapenes monumentologiske materialitet: En arkeologisk analyse av monumenter reist over massegraver og massedrap i Norge og Sverige.» (Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 2017), 11.

⁶⁶ Terje Brattli, «Kulturminne som samhandlingsrom: Mellom interesse, tid og materialitet,» i *Å lage kulturminner : hvordan kulturarv forstås, formes og forvaltes*, red. Grete Swensen (Oslo: Novus, 2013), 34.

⁶⁷ Mjelde, «Massedrapenes monumentologiske materialitet,» 67.

⁶⁸ Mjelde, «Massedrapenes monumentologiske materialitet,» 67.

⁶⁹ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 111.

⁷⁰ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 47.

til monumentet fra utvandrede gudbrandsdøler i Amerika, og en komité fra Sel kommunestyre fikk i oppgave å arbeide med å få reist monumentet.⁷¹ På grunn av både finansieringen og egenskapene til monumentet, passer det dermed best inn under det offentlige historiebruksområdet. Folkenborg klargjør at det finnes forventninger om at offentlig historiebruk, eksempelvis i form av minnesmerker, «skal løfte fram handlingene til grupper og enkeltmennesker som har gjort noe bra og positivt for samfunnet», altså «en heder og takk for hva de har gjort for ‘oss’».⁷² Kringenstøtten står klart i stil med Folkenborgs bemerkninger, det skulle hedre og påminne oss bøndenes «tapre dåd på nasjonens vegner», som oberst Henrik Angell sa i talen under avdukingen.⁷³

Folkenborg påpeker at den legitimerende og den identitetsskapende historiebruksfunksjonen dominerer innenfor offentlig historiebruk,⁷⁴ og kringenstøtten er ingen unntak. De identitetsskapende og legitimerende historiebruksfunksjonene er framtrepende. Plasseringen av monumentet i Kringen kan ha identitetsskapende funksjon for de som har tilknytning til stedet, noe også Folkenborg påpeker, ved at man kobler en kjent historisk (sagn)figur og en kjent historisk hendelse til Kringen.⁷⁵ Monumentet kan også være med på å styrke det nasjonale fellesskapet og den nasjonale identiteten, gjennom historien den representerer. De norske bøndene måtte samle seg og stå sammen mot fiendtlige soldater på kort varsel, noe som må ha krevd mye mot og tillitt mellom bøndene. Som tidligere diskutert, hadde også valget av Pillarguri som motiv tydelig identitetsskapende funksjon. I forhold til legitimerende historiebruksfunksjon, som Folkenborg mener «kan knyttes til et bestemt sett av rådende moralske og etiske verdier»,⁷⁶ kan man se påfallende sammenhenger mellom nasjonalismen i Norge i kjølvannet av unionsbruddet og verdien i å forsvare hjemlandet sitt som monumentet fremmer som en hederlig handling. På denne måten legitimerer Pillarguris symbolikk verdien i å forsvare fedrelandet som hederlig.

3.2. Opptog og taler

Stugu diskuterer som nevnt innledningsvis jubileum som en situasjon hvor en kultur ser bakover i tid og bruker elementer fra fortiden til å påvirke samtiden og gi retning til framtiden.⁷⁷ Ved

---

⁷¹ Teigum, *Bygdebok for Vågå og Sel: Band 4*, 66-67.

⁷² Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 114.

⁷³ Teigum, *Bygdebok for Vågå og Sel: Band 4*, 70.

⁷⁴ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 111.

⁷⁵ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 39.

⁷⁶ Folkenborg, *Én fortid – mange fortellinger*, 41.

⁷⁷ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 25.

300-årsjubileet er dette mest synlig gjennom fokuset på forsvaret og det militære. Som det ble lagt fram i foregående delkapittel, var det den hederlige verdien i å forsvare fedrelandet som var mest framtrædende ved Kringenstøtten. Dette aspektet kom kanskje enda tydeligere fram gjennom opptoget, sangene og talene i forbindelse med jubileet. Det ble satt opp ekstratog for kongen,⁷⁸ og et kvarter etter hans ankomst startet opptoget fra Otta mot den nye Kringenstøtta.⁷⁹ Opptoget bestod blant annet av 2den brigades musikkorps, 11te kompani, kongen, de inviterte, festkomitéen, «dølatoget», skolene og folketoget.⁸⁰ Ved Kringenstøtten ventet også 2den brigades underofficersskole.⁸¹ Allerede i opptoget ser man en konsentrasjon av det militære. Avsløringshøytideligheten ble innledet med «Ja, vi elsker», hvor resterende musikalske innslag for det meste var koblet til Slaget ved Kringen.⁸² Etter Johan Nygaard ønsket velkommen, holdt Angell en lengre tale med nasjonalistisk preg.⁸³

Angell brukte historien til å minne nordmennene om deres plikt til å forsvare landet, og til å gi retning til framtiden gjennom å bygge opp et nytt og sterkt forsvar, hvor Pillarguri også var et sentralt tema; «Derfor kommer jenten til at staa i vort folks tanker som et billede paa vardevagten fra høie tind, og bondeskredet som gjenreisningen af vort gamle, sterke nationale værn.»⁸⁴ Angell var også opptatt av å bruke Slaget ved Kringen som en retningslinje for den plikten vi som nordmenn har, og sier i talen at monumentet til Holbø alltid vil minne oss på dette; «Vi ved, at kunstneren gjennom det [monumentet, T. H.] vil fortelle os om den pligt, som alle har, naar fienden falder ind i landet, naar vardevagten blaaser paa luren til kamp.»⁸⁵ Vi ser de samme trekkene i en kortere tale Kong Haakon VII holdt under festmiddagen etter avdukingen. Han legger vekt på de få midlene bøndene hadde til rådighet, at de ikke hadde telegraf eller telefon (som de hadde i 1912), og at han håper det alltid vil være folk klare til å forsvare sitt fedreland; «Hvad dølerne gjorde i 1612, viser, at meget kan gøres med smaa midler. De folk, som dengang med mod og klogskab udrettede, hvad de gjorde, øvede en stordaad [...] Lad os altsaa haabe, at der altid vil være folk her i landet, som vil staa rede til at værge sit fædreland.»⁸⁶ På denne måten kobler også kongen fortiden, samtiden og framtiden sammen. Han hedret også bøndenes mot og klokskap, og definerte deres handlinger som en

---

⁷⁸ «Kongen til Kringenfestlighederne.» *Aftenposten*, 24. august 1912, 3.

⁷⁹ «Kringenmonumentets afsløring.» *Aftenposten*, 26. august 1912, 3.

⁸⁰ «Kringenmonumentets afsløring.» 3.

⁸¹ «Kringenmonumentets afsløring.» 3.

⁸² «Kringenmonumentets afsløring.» 3.

⁸³ «Kringenmonumentets afsløring.» 3.

⁸⁴ «Kringenmonumentets afsløring.» 3.

⁸⁵ «Kringenfestlighederne. Borgermiddagen.» *Aftenposten*, 1.

⁸⁶ «Kringenfestlighederne. Borgermiddagen.» 1.

«stordaad». Har det norske folk det samme synet på hendelsen hundre år etterpå, i 2012? Det vil følgende kapittel utforske.

Kapittel 4: 400-årsjubileum

Hundre år etter folkefesten i 1912, var det i 2012 igjen duket for fest og feiring i Gudbrandsdalen. 400 år hadde gått siden bøndene vant det kjente slaget mot skottene, og på programmet for 400-årsjubileet var det planlagt aktiviteter og begivenheter fra 16. til 26. august.⁸⁷ På nettsiden «kringen1612», blir det konstatert at særlig to forhold ble vektlagt under 400-årsmarkeringen: «[f]redelig sameksistens» og «[s]ymbolverdien i norsk historie».⁸⁸ Dette kapitlet vil blant annet utforske hvordan disse forholdene kom til uttrykk og hvordan historien(e) om slaget ved Kringen ble brukt under 400-årsjubileet. Kapitlet vil i tillegg utforske den mystiske «Ottapakken» som binder 300-årsjubileet og 400-årsjubileet sammen.

4.1. «Ottapakken»

Nesten som en type gratis reklame, og noe som bygget opp både forventninger og spenning til 400-årsjubileet, var en mystisk pakke på litt over tre kilo fra 1912 som skulle åpnes under 400-årsjubileet fredag 24. august 2012.⁸⁹ På pakken stod: «Kringenstøtten og Kringenfesten 26de august 1912. Kan aabnes aar 2012. Joh. Nygaard».⁹⁰ En gang på 1920-tallet hadde Johan Nygaard, som tidligere nevnt var i ordfører i Sel og lederen i komitéen for 300-årsjubileet,⁹¹ levert denne pakken til kommuneadministrasjonen i Sel.⁹² Men de fikk bare pakken på én betingelse, den skulle ikke åpnes før i 2012.⁹³ Det skulle vise seg at åpningen av denne mystiske pakken ikke bare vakte interesse nasjonalt, men også internasjonalt.⁹⁴ Mediedekningen av pakkeåpningen brøt flere rekorder og vant til og med en internasjonal pris.⁹⁵ VGTV stod for direktesending av seansen, som hadde et sted mellom 1,2 og 1,5 millioner visninger.⁹⁶ VGs mediedekning før, under og etter pakkeåpningen gjorde at deres minidokumentar, «Den mystiske pakken», vant «Best online video» under en av verdens største bransjeorganisasjon

---

⁸⁷ Geir Neverdal, «Program,» Hentet 8. mai 2022 fra <http://www.kringen1612.no/Program.htm>.

⁸⁸ Geir Neverdal, «Følgende ble vektlagt under 400-årsmarkeringen 16 - 26 august 2012:», Hentet 8. mai 2022 fra <http://www.kringen1612.no/>.

⁸⁹ Benjamin Olafsen Ree og Mona Byrkjedal, «Kjell får åpne den 100 år gamle mysteriepakken,» *VG*, 23. august 2012. Hentet 10. mai 2022 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/agWaM/kjell-faar-aapne-den-100-aar-gamle-mysteriepakken>.

⁹⁰ Lise Grønscar og Jonas Sverrisson Rasch, «- Det er juks og guttetreker,» *Dagbladet*, 24. august 2012. Hentet 11. mai 2022 fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/det-er-juks-og-guttetreker/63120143>.

⁹¹ Teigum, *Bygdebok for Vågå og Sel*, 67.

⁹² Ree og Byrkjedal, «Kjell får åpne den 100 år gamle mysteriepakken.»

⁹³ Ree og Byrkjedal, «Kjell får åpne den 100 år gamle mysteriepakken.»

⁹⁴ Geir Neverdal, «Pakkeåpningen under 400-årsmarkeringen skapte mediehistorie,» Hentet 10. mai 2022 fra https://www.otta2000.com/SEL_HISTORIELAG/index.htm.

⁹⁵ Neverdal, «Pakkeåpningen under 400-årsmarkeringen skapte mediehistorie.»

⁹⁶ Neverdal, «Pakkeåpningen under 400-årsmarkeringen skapte mediehistorie.»

for journalister: World Association of Newspapers and News Publishers Awards.⁹⁷ På Sel Historielags nettside står det at pakkeåpningen ble dekket av medier fra blant annet Storbritannia, USA, Polen, Sveits, Spania, Tyskland, Filippinene, India, Bolivia og Chile, med mer, og at TIME Magazine, NBC, Fox News, Daily Mail og Forbes var blant disse medieselskapene.⁹⁸

Ordføreren i Sel, Dag Erik Pryhn, sammen med direktør Torveig Dahl og registrator Kjell Voldheim i Gudbrandsdalsmusea, fikk æren av å åpne Ottapakken under kulturkvelden 24. august, og satte med dette Gudbrandsdalen og Gudbrandsdalsmusea grundig på kartet.⁹⁹ I pakken fant de et banner fra kongen sammen med andre bannere, regnskapsbøker med bidrag fra blant annet Gudbrandsdalslaget i Amerika og andre lister med bidrag til Kringenstøtten, samt flere brev, aviser og andre dokumenter.¹⁰⁰ Det skulle likevel vise seg at pakken inneholdt elementer med både tidligere og senere dateringer enn 1912, hvorav det yngste var en avis fra 1919, slik at det dermed kunne avkrefte at pakken var fullt 100 år gammel.¹⁰¹ Historiker og forfatter, Knut Are Tvedt, sa til Dagbladet «Jeg vil tippe at dette er noen guttestreker, men for all del; guttestreker kan være morsomme».¹⁰² Torveig Dahl stilte seg sterkt imot Tvedts uttalelse; «Dette er seriøst og absolutt ingen guttestreker».¹⁰³ Med tanke på det seriøse innholdet i pakken, som det trolig ikke var enkelt å få samlet inn, er det stor sannsynlighet for at dette ikke var noen rampestreker. Dateringen «26de august 1912»,¹⁰⁴ har nok trolig mest å gjøre med at det er 1912-jubileet innholdet i pakken omhandler.

Hvorfor er Ottapakken interessant i en komparativ historiebruksanalyse av 300- og 400-årsjubileet? Ottapakken binder jubileene fra 1912 og 2012 sammen, noe Nygaard trolig hadde et ønske om da han leverte pakken. 400-årsjubileet blir med dette også et slags 100-årsjubileum for 300-årsjubileet. Ottapakken viser også, uavhengig av innholdet, hvor viktig både Slaget ved Kringen og det å feire denne historien var for folk i 1912. Ved å samle inn alle elementene som utgjorde Ottapakken, og å levere denne i håp om at den skulle bli satt pris på omtrent hundre år

---

⁹⁷ Jenny-Linn Lohne, «VG laget Europas beste nettgrafikker,» *VG*, 17. april 2013. Hentet 10. mai 2022 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/OMwwV/vg-laget-europas-beste-nettgrafikker>.

⁹⁸ Neverdal, «Pakkeåpningen under 400-årsmarkeringen skapte mediehistorie.»

⁹⁹ Neverdal, «Pakkeåpningen under 400-årsmarkeringen skapte mediehistorie.»

¹⁰⁰ «CPI Inflation Calculator,» Hentet 14. mai 2022 fra <https://www.in2013dollars.com/us/inflation/1912?amount=1>.

¹⁰¹ Grønscar og Rasch, «- Det er juks og guttestreker.»

¹⁰² Grønscar og Rasch, «- Det er juks og guttestreker.»

¹⁰³ Grønscar og Rasch, «- Det er juks og guttestreker.»

¹⁰⁴ Grønscar og Rasch, «- Det er juks og guttestreker.»

senere, kan man antyde Nygaard, og eventuelt andre som stod bak innsamlingen, samt de som deltok på jubileet tok både historien om slaget og jubileet i 1912 svært seriøst, og hadde et ønske om at folk skulle feire 400-årsjubileet 100 år senere. Om man i tillegg tar i betraktning innholdet i pakken, kan man også antyde at de som stod bak var bevisste på at de ikke bare var historieskapte, men historieskapende. Om de hadde anelse om at pakken skulle bli et internasjonalt fenomen, er nok mindre trolig. Men at de har hatt stor tro på at historien om Slaget ved Kringen fortsatt ville bli husket og feiret hundre år senere, bekrefter Ottapakken eksistens.

4.2. Kulturutveksling

Arrangementskomitéen for 2012-jubileet hadde bred representasjon.¹⁰⁵ Blant arrangementslederne var Chris Maile fra Sinclair-klanen, John Monn fra The Caledonian Society of Norway, Ordfører Dag Erik Pryhn og Geir Neverdal fra Sel Historielag.¹⁰⁶ Som tidligere nevnt, var det to forhold som ble vektlagt i 400-årsjubileet; fredelig sameksistens og symbolverdien i norsk historie.¹⁰⁷ På The Caledonian Society of Norway sin hjemmeside, står det at medlemmene møtes månedlig i Oslo for «'å promotere det kulturelle forholdet mellom Norge og Skottland som skal oppnås ved passende forelesere, samlinger, osv.»¹⁰⁸ Fokuset på fredelig sameksistens kommer til uttrykk ved en rekke arrangementer og aktiviteter. Direkte kommer det kanskje tydeligst til uttrykk fra og med 24. til og med 26. august. Lokal mat fra Gudbrandsdalen og fra Skottland stod på menyen både fredag 24. og lørdag 25. august, herunder «kål» og «haggis».¹⁰⁹ På kulturkvelden 24. august ble det spilt tradisjonell musikk fra Gudbrandsdalen og Skottland, Ottapakken ble åpnet og Pillarguriprisen ble delt ut.¹¹⁰ Lørdag 25. august var det planlagt stafett; «Dølene kommer!», og det ble spilt landslagskamp i fotball mellom Skottland U18 og Norge U18.¹¹¹ 24. august ble det lagt ned krans ved Sinclairs minnestein ved Vik i Kvam, og på søndagen 26. august ble det holdt fredsmesse i Sel Kirke, med biskop Solveig Fiske, Rev. Dr. Malcom Sinclair og prost Paul Skuland.¹¹²

---

¹⁰⁵ Geir Neverdal, «Arrangementskomitéen,» Hentet 11. mai 2022 fra <http://www.kringen1612.no/>.

¹⁰⁶ Neverdal, «Arrangementskomitéen.»

¹⁰⁷ Neverdal, «Følgende ble vektlagt under 400-årsmarkeringen 16 - 26 august 2012.:»

¹⁰⁸ (Min oversettelse) «'to promote the cultural relationship between Norway and Scotland to be achieved by appropriate lecturers, gatherings, etc.'» «The Caledonian Society,» Hentet 13. mai 2022 fra <https://www.cally.org/home>.

¹⁰⁹ Neverdal, «Program.»

¹¹⁰ Neverdal, «Program.»

¹¹¹ Neverdal, «Program.»

¹¹² Neverdal, «Program.»

Man ser altså at kulturutveksling stod sentralt i store deler av jubileet. Dette er mest sannsynlig med den hensikt å fremme fredelig sameksistens mellom nordmenn og skotter. Gjennom å sidestille tradisjonell mat og musikk fra Gudbrandsdalen og Skottland, søker trolig jubileumsarrangørene å skape forbindelser og bånd mellom nordmenn og skotter. Stafetten «Dølene kommer!» ble avlyst på grunn av forfall fra flere av lagene, men fotballkampen ble spilt.¹¹³ Nordmennene vant igjen over skottene, 400 år senere, men under langt fredeligere omstendigheter, da Norge U18 slo Skottland U18 3-2.¹¹⁴ Slike uskyldige konkurranser har trolig også som formål å knytte vennskapsbånd mellom nordmenn og skotter. Det er kanskje heller ved kransnedleggingen ved minnestøtten til Sinclair og ved fredsmessen i Sel kirke, at man kan se et mer alvorlig betont forhold til historien som minnes og feires. Selv om det har gått mange generasjoner siden 1612, viser både kransnedleggingen og fredsmessen at det fortsatt kan finnes behov for å vise respekt til de som falt. Samlet, viser det som er diskutert ovenfor at det etiske verdigrunnlaget for jubileet er preget av et ønske om forsoning og fredelig sameksistens, som programmet også eksplisitt gir uttrykk for.

4.3. Pillarguriprisen og det historiske seminaret

Et av de mer tydeligere tegnene på at jubileet la vekt på symbolverdien Slaget ved Kringen fikk for norsk historie, var ved utdelingen av Pillarguriprisen under kulturkvelden 24. august 2012.¹¹⁵ Pillarguriprisen ble delt ut årlig fra 1996 til 2012 i forbindelse med Pillargurifestivalen, som ifølge statuttene skulle gå «'til en kvinne som i kraft av sitt mot og virke er et forbilde for oss andre'».¹¹⁶ På kulturkvelden 24. august 2012 var det prinsesse Astrid, fru Ferner som tok i mot prisen på vegne av Norske Kvinners Sanitetsforening.¹¹⁷ Pillarguri har altså befestet seg i vårt kollektive minne som en modig kvinne og et forbilde. I tillegg er historiebruken av Pillarguri et bevis på at symbolverdien Slaget ved Kringen har i norsk historie, fortsatt er aktuell.

På programmet var det hovedsakelig ved utstillinger i Otta Samfunnshus og det historiske seminaret at den historiefaglige kompetansen dominerte. Det historiske seminaret var tett pakket, og foregikk torsdag 23. august fra kl. 09:30-15:10, mens utstillingen i Otta

---

¹¹³ Neverdal, «Program.»

¹¹⁴ Neverdal, «Program.»

¹¹⁵ Neverdal, «Program.»

¹¹⁶ Odd Bakke, «Pillarguri hedret med pris, støtte og egne dager,» Hentet 12. mai 2022 fra <https://selhistorie.no/artikkel.php?id=172>.

¹¹⁷ Bakke, «Pillarguri hedret med pris, støtte og egne dager.»

Samfunnshus var åpent hver dag fra 16. august til 26. august. Ved utstillingene ble det også solgt blant annet postkort, frimerker og lokalhistorisk litteratur.¹¹⁸ På det historiske seminaret var det i alt ti mennesker som presenterte ni forskjellige historiefaglige temaer knyttet til Slaget ved Kringen.¹¹⁹ Noe av det mest interessante for denne analysen, var tre temaer som i stor grad kan knyttes til den identitetsskapende og legitimerende historiebruksfunksjonen, for henholdsvis Skottland, USA og Ringeby. Stugu påpeker at «[d]en aktive hugseprosessen», hvor enkelte element blir sett på som viktige og valgt ut til synliggjøring, resulterer i en kulturell kanon.¹²⁰ For de som skulle presentere sitt tema, var dette altså en sjanse til å utvide den kulturelle kanonen. For James Miller fra Skottland, Jim Olson fra USA og Jon Ødegård fra Ringeby,¹²¹ var det nok viktig å velge ut et tema som kunne ha identitetsskapende eller legitimerende funksjoner knyttet til stedet de representerte. Akkurat hva som ble sagt i disse presentasjonene, er vanskelig å finne. Man kan likevel ut ifra temaet og bakgrunnskunnskapene forsiktig anta hva presentasjonene trolig har inneholdt i grove trekk.

Den skotske forfatteren Miller presenterte skotske leiesoldater i Europa (som han har skrevet bok om) og hvordan disse tidvis kunne sloss på begge sider av en konflikt.¹²² Miller har trolig nevnt, som daværende leder for Sinclair-klanen jarl Malcolm Sinclair gjør i et intervju med NRK i forbindelse med jubileet, at ekspedisjonen var ulovlig fra skotsk side.¹²³ Ved å legge vekt på at de skotske leiesoldatene kunne sloss på begge sider av en konflikt, legitimerer dette at de skotske leiesoldatene som ble nedkjempet trolig ikke hadde noe hat imot nordmennene, og at det for dem sannsynligvis bare var en jobb. Dette har en dempende effekt på det nasjonalromantiske synet på slaget, hvor skottene var «de onde», noe som passer med målet om fredelig sameksistens.

Olson, som i åtte år var president i det amerikanske Gudbrandsdalslaget, presenterte Pastor Lars P. Thorkveen og Gudbrandsdalslaget i USA sin rolle i 1912.¹²⁴ For ham var det trolig viktig å vise hvor betydningsfullt engasjementet og bidragene fra de utvandrete dølene i USA var for 300-årsjubileet og 1912-monumentet, noe som legitimerer det amerikanske

---

¹¹⁸ Neverdal, «Program.»

¹¹⁹ Neverdal, «Program.»

¹²⁰ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 30.

¹²¹ Neverdal, «Program.»

¹²² Neverdal, «Program.»

¹²³ Geir Bernhard Randby, «Da bondehæren vant,» NRK Skole – Lærerike programmer og klipp, 23. august 2012, utdanningsvideo, 1:24-140, Hentet 21. mai 2022 fra

<https://www.nrk.no/skole/?mediaId=18060&page=search&q=slaget+ved+kringen>.

¹²⁴ Neverdal, «Program.»

Gudbrandsdalslagets viktige rolle. Ved å koble Thorkevæn til Gudbrandsdalslaget i USA, har dette også identitetsskapende funksjon for medlemmene her. Ødegård, som tidligere hadde vært leder for Ringebu Historielag, benyttet sjansen til å presentere Rankleiv og de andre ringebyggernes rolle i 1612.¹²⁵ Her kan man anta at han også har snakket om Berdon Segelstad fra Ringebu, ettersom han er én av tre personer historikere er sikre på var deltakende i slaget.¹²⁶ Både Rankleiv og Segelstad (sammen med Lars Hågå) fikk takkebrev og gårder fra Kongen ettersom de hadde utmerket seg i slaget.¹²⁷ Dette har identitetsskapende funksjon for lokale innbyggere, ettersom Ødegård her kobler kjente personer som har utrettet noe stort for landet til Ringebu.

4.4. Uenighet i fortolkning av massakren

Kringenstøtten ble restaurert i forbindelse med 400-årsjubileet.¹²⁸ Dermed kan man anslå at både gudbrandsdøler og nordmenn fortsatt stod bak det Kringenstøtten representerer i 2012. Det er likevel uenigheter i forhold til hvordan man skal fortolke og behandle massakren ved låven i Kvam. I «Massedrapenes monumentologiske materialitet» skriver Mjelde at «[e]t eksempel på fravær av monument som manipulasjon av historien, er henrettelsene av skotske leiesoldater på ‘Skottelåven’».¹²⁹ Stugu klargjør at det i minneteorien ikke bare handler om å huske, men også å glemme.¹³⁰ «Gløymsla inngår som eit naudsynt element i sorteringsprosessane når einskildsindivid skal ordne og finne meining i tilværet», ifølge Stugu, og fortielse og fortregning i kommunikative fellesskap kan forlenges som glemsel i et kulturelt minne.¹³¹ Det er nettopp dette både Mjelde og journalist og forfatter Ingar Sletten Kolloen gir uttrykk for har skjedd med massakren i 1612 i det norske kulturelle minnet. I Gudbrandsdølen Dagingen sier Kolloen at «1612-massakren er en skamplett», og at «[v]ed 400-årsmarkeringen for slaget i Kringen, må vi også hedre minnet til de skotske soldatene som ble slaktet ned i Kvam», noe han mener bør gjøres med et minnesmerke.¹³² Det har enda ikke blitt satt opp et minnesmerke for å minnes henrettelsen av disse skotske krigsfangene. Ved å ikke ha et minnesmerke for de 116 drepte skotske krigsfangene, unngår vi å erkjenne det Kolloen mener

---

¹²⁵ Neverdal, «Program.»

¹²⁶ Lonbakken, «Slaget ved Kringen,» 26 og 65.

¹²⁷ Lonbakken, «Slaget ved Kringen,» 26.

¹²⁸ Neverdal, «Program.»

¹²⁹ Mjelde, «Massedrapenes monumentologiske materialitet,» 3-4.

¹³⁰ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 30.

¹³¹ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 30.

¹³² Henriksbø, «- 1612-massakren er en skamplett.»

antakelig er «den verste kriminelle handlingen vi kjenner, begått av nordmenn, hvis vi ser på antallet drepte på ett sted i én og samme handling».¹³³

Det er likevel ikke alle som deler synet til Kolloen. I en podcast-episode som omhandler Ottapakken, impliserer registrator i Gudbrandsdalsmusea Kjell Voldheim (som åpnet Ottapakken) at man ikke kan pålegge dagens etiske verdigrunnlag på fortiden.¹³⁴ Han drar fram et eksempel på noe annet vi i dag ville dømt som moralsk urett, å halshogge kvinner som fikk barn utenfor ekteskap, noe han forklarer ble gjort på denne tiden.¹³⁵ Med dette impliserer han at vi ikke kan dømme bøndenes handlinger for hardt. Det er altså fortsatt uenigheter om hvordan man skal fortolke handlingene fra 1612. Poengene Voldheim legger fram er overbevisende, og det er viktig å se historien i lys av situasjonen og samtiden. Det ville trolig likevel ikke ha gjort noe skade på hverken selvbildet til gudbrandsdøler eller nordmenn å ha satt opp et minnesmerke for dem som ble drept ved låven i Kvam. Det er ingen hemmelighet hva som skjedde der 27. august 1612, og hvem som helst kan enkelt lese om dette på nett, i aviser eller i bøker, til tross for at denne delen av historien sjelden blir løftet fram. En ny støtte hadde derfor antakelig ikke skiftet fokuset bort fra det som mange ennå ser på som noe storslagent og noe som utvilsomt har markert seg i Norges kulturelle minne, men heller utvidet synet på hendelsen, og om ikke annet bidratt til en større representasjon av den allerede kjente historien. Det ville også bidratt til å videre fremme verdier 2012-jubileet ønsket å formidle; fredelig sameksistens, å arbeide for en fredeligere verden og ta vare på menneskeverdet.¹³⁶

---

¹³³ Henriksbø, «- 1612-massakren er en skamplett.»

¹³⁴ Jan Henrik Ihlebæk, programleder, «Ottapakka og slaget ved Kringen,» *Museum – et program om norsk historie* (podcast), 17. november 2012, Hentet 27. mai 2022 fra <https://www.listennotes.com/podcasts/museum-et-program/17112012-ottapakka-og-slaget-NbWM5EBmle0/>.

¹³⁵ Ihlebæk, «Ottapakka og slaget ved Kringen.»

¹³⁶ Neverdal, «Program.»

Kapittel 5: Komparativ analyse

Mye har endret seg på de hundre årene mellom 1912 og 2012. Dette synes også igjen i hvordan den samme historien ble jubilert i 1912 og 2012. Som de to foregående kapitlene har vist, er jubileene svært ulike hverandre, men det finnes likevel også flere likhetstrekk mellom dem. Dette kapitlet vil analysere 300-årsjubileet og 400-årsjubileet med et komparativt blikk, og prøve å kartlegge hvordan historien har blitt brukt med ulike verdigrunnlag og mål.

5.1. Verdigrunnlag

Der 300-årsjubileet var preget av fokus på forsvaret av landet, var 400-årsjubileet i kontrast preget av fokus på blant annet fred og forsoning. Som det tydelig kom fram i talen til både Angell og Kong Haakon VII, var bøndene fra 1612 forbilder for den norske befolkningen. Både Angell og kongen brukte historien for å gi retning til framtiden ved å påpeke den plikten hver nordmann hadde om en fiende skulle inntrengte landet. I motsetning, kan man si at 400-årsjubileet brukte møtet mellom skottene og nordmennene i 1612 for å fremme kulturutveksling og fredelig sameksistens. Man ser i 2012 derfor et større fokus på *aktørene* i historien enn *handlingene*. I tiden etter 1905 var det som nevnt et behov for å dyrke den norske nasjonalfølelsen,¹³⁷ noe som forklarer de nasjonalistiske trekkene ved historiebruken i 300-årsjubileet. Dette er noe vi ikke ser igjen i 400-årsjubileet, hvor skotsk og norsk kultur ble sidestilt. En mulig forklaring på dette kan være at man i 2012 hadde hatt tid til å reflektere over hvordan sterk nasjonalisme kunne medføre destruktive krefter og forferdelige konsekvenser, som man hadde erfart fra første og andre verdenskrig. Dette har trolig spilt en rolle for endringen i verdiene som ble fremmet i 2012 i forhold til 1912. Man ser altså et skifte fra norske nasjonalistiske og militære verdier i 1912, til kulturelt mangfold, fred og forsoning i 2012.

5.2. Massakren

Noe som derfor er interessant, er hvorfor massakren som ble begått på de skotske krigsfangene ikke fikk større betydning for 400-årsjubileet. For 300-årsjubileet hadde trolig et fokus på massakren motvirket framstillingen av bøndene fra 1612 som hederlige forbilder. Det er derfor innlysende at henrettelsen ikke ble inkludert i 300-årsjubileet. For 400-årsjubileet derimot, ville dette kunne ha styrket forsoningen mellom skottene og nordmennene. Jubileene har dermed det til felles at de aktivt unnlater å inkludere denne delen av historien. Ifølge Stugu fører det å

---

¹³⁷ Mjelde, «Massedrapenes monumentologiske materialitet,» 67.

aktivt glemme en hendelse til at hendelsen ikke blir en del av det kulturelle minnet.¹³⁸ Som tidligere nevnt, skal man være varsom i bedømmelsen av bøndenes handlinger, på bakgrunn av situasjon og samtid. Likevel er det viktig å anerkjenne at dette har skjedd, og ettersom programmet for 400-årsjubileet eksplisitt gav uttrykk for at fredelig sameksistens ble vektlagt under jubileet,¹³⁹ kunne en eller annen form for anerkjennelse alene trolig ha styrket forsoningen mellom skottene og nordmennene. Et videre steg mot denne forsoningen kunne, som Kolloen la fram, ha kommet i form av et minnesmerke for skottene som ble henrettet.¹⁴⁰ En grunn for at det enda ikke har blitt reist et minnesmerke for skottene som ble henrettet, kan være nettopp av den grunn, som Stugu legger fram, at hendelsen ikke er en del av det kulturelle minnet.¹⁴¹ Selv om hendelsen blir omtalt i bokutgivelser i forbindelse med begge jubileene, som i Angells *Skottetoget: et 300 aars minde* i 1912,¹⁴² og i Lonbakkens *Slaget ved Kringen* i 2012,¹⁴³ har det aktivt blitt glemt i selve jubileumsfeiringene. På grunn av blant annet den brede representasjonen, kulturutvekslingen, fredsmessen og at kransnedleggingen ved Sinclairs minnestøtte var en del av det offentlige programmet for jubileet i 2012, kan man likevel si at 400-årsjubileet ikke bare har reproduisert det kulturelle minnet, men bidratt til å videreutvikle det kulturelle minne gjennom å utvide og inkludere flere kulturelle uttrykk.¹⁴⁴

5.3. Pillarguri

Hovedattraksjonen for 300-årsjubileet var Kringenstøtten, med Pillarguri som motiv. Pillarguri var allerede en populær sagnfigur før 1912, og Holbøs monument har videre bidratt til hennes omdømme. I senere tid har Pillarguris navn og skikkelse blitt brukt som motiv i arrangement, café, kommunevåpen og statuer, for å nevne noen, deriblant også Pillarguriprisen.¹⁴⁵ Pillarguriprisen som ble delt ut på kulturkvelden under 400-årsjubileet viser at hennes symbolverdi fortsatt er aktuell i nyere tid. Ved Holbøs monument, ble Pillarguri (bokstavelig talt) hogd i stein som et symbol på Slaget ved Kringen. Hennes folkelige og nasjonalromantiske apparisjon hadde nok mye å si for hennes popularitet og for at hun ble valgt som motiv i Kringenstøtten. Det kan tenkes at 400-årsjubileet, gjennom musikk, historisk innhold og Pillarguriprisen, var inspirert av 300-årsjubileet og Kringenstøtten. 400-årsjubileet

---

¹³⁸ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 30.

¹³⁹ Neverdal, «Program.»

¹⁴⁰ Henriksbø, «- 1612-massakren er en skamplett.»

¹⁴¹ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 30.

¹⁴² Angell, *Skottetoget*, 75-83.

¹⁴³ Lonbakken, *Slaget ved Kringen*, 39-40.

¹⁴⁴ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 29.

¹⁴⁵ Neverdal, «Program.»

ønsket i tillegg å vektlegge symbolverdien i norsk historie, noe som vises igjen gjennom fokuset på Pillarguri og andre sagn, samt fokuset på nettopp 300-årsjubileet som i stor grad synliggjør den sterke symbolverdien slaget har hatt i norsk historie. Dette kan også ha bidratt til et ønske om å restaurere Kringenstøtten i 2012.

5.4. Forholdet mellom 300-årsjubileet og 400-årsjubileet

Forholdet mellom jubileene ser vi også igjen ved Jim Olsons presentasjon under det historiske seminaret og ved Ottapakken. Olsons presentasjon omhandlet, som tidligere nevnt, Lars P. Thorkveen og Gudbrandsdalslaget i USA sin rolle for 300-årsjubileet.¹⁴⁶ Jubileene kobles på denne måten sammen gjennom Gudbrandsdalslaget i USA sin rolle i 1912 og deres tilstedeværelse på 400-årsjubileet og innslag på det historiske seminaret i 2012. Elementet som tydeligst viser koblingen mellom jubileene, er likevel Ottapakken. Selv om det hadde vært interessant å analysere innholdet i pakken nærmere, er det for denne analysen mer interessant å diskutere selve handlingen til Nygaard. Nygaard, og eventuelt andre som stod bak innsamlingen,¹⁴⁷ må i større eller mindre grad ha vært historiebevisste, ved at de ikke bare må ha vært klar over at de var historieskapte, men historieskapende.¹⁴⁸ Som diskutert i kapittel 4, må de ha tatt både Slaget ved Kringen og jubileet i 1912 seriøst, og de må ha hatt sterk tro på at man i 2012 fortsatt ville huske og feire denne historien. Dette hadde de rett i, ettersom 400-årsjubileet ble et stort og langvarig jubileum. Ottapakken fikk svært stor oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt. På denne måten kan man forstå Kringenstøttens og 300-årsjubileets bidrag til det norske kulturelle minnet som en katalysator og inspirasjon for 400-årsjubileets historiebruk, utforming og omfang.¹⁴⁹ Dette viser også betydningen monumenter og jubileer kan ha på et samfunn, jamvel over lang tid.

5.5. Utforming

Jubileene skiller seg også veldig fra hverandre i utformingen. 300-årsjubileet varte bare én dag, mens 400-årsjubileet varte i overkant av ti dager. Dermed hadde man i 2012 anledning til å inkludere flere aktiviteter og mer historisk innhold. Dette er verdt å nevne ettersom analysen har hatt et fokus på utvalg av historisk innhold i forhold til det kulturelle minnet. Det kan derfor være elementer fra fortiden som ønskelig ville blitt tatt med i jubileene, og kanskje da særlig

---

¹⁴⁶ Neverdal, «Program.»

¹⁴⁷ Ree og Byrkjedal, «Kjell får åpne den 100 år gamle mysteriepakken.»

¹⁴⁸ «Historiebevissthet.» Hentet 27. mai 2022 fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Historiebevissthet>.

¹⁴⁹ Assmann, «Collective Memory and Cultural Identity,» 129.

ved 300-årsjubileet, men som av praktiske årsaker har gjort dette vanskelig eller umulig. Internett og ny teknologi har også hatt mye å si for mediedekning av 400-årsjubileet ved eksempelvis Ottapakken, hvor mediedekningen av 300-årsjubileet i stor grad hvilte på aviser.

Kapittel 6: Konklusjon

Det kulturelle minnet har vært et sentralt tema gjennom oppgaven. Gjennom å vise til tidligere historiebruk av slaget og analysere 300-årsjubileet med påfallende monument sammen med 400-årsjubileet, har jeg forsøkt å synliggjøre Slaget ved Kringens posisjon i det norske kulturelle minnet. Slaget var allerede en del av dette kulturelle minnet før jubileene fant sted, som på sin side både har reproduisert og bidratt til å videreutvikle det kulturelle minnet i ulike retninger.¹⁵⁰ Etter unionsoppløsningen i 1905 fantes det et behov for å skape en nasjonalfølelse og nasjon i Norge.¹⁵¹ Dette synes igjen i 300-årsjubileet, som var sterkt preget av nasjonalistiske og forsvarsmessige verdier. Som en blanding mellom bunadskledd bondejente og valkyrje, ble sagnfiguren Pillarguri valgt som motiv for Kringenstøtten av Holbø. Monumentet var underlagt det offentlige historiebruksområdet, og hadde tydelige legitimerende og identitetsskapende historiebruksfunksjoner gjennom blant annet plassering og motiv.

Symbolverdien til Pillarguri ser man gjennom den tydelige sammenhengen mellom nasjonalromantikken og hennes nasjonalromantiske egenskaper og folkelige apparisjon. Som hovedattraksjon for jubileet, ble Kringenstøtten med Pillarguri som motiv videre brukt i talen til Angell ved avdukingen. Obersten brukte historien om slaget for å vektlegge nordmennenes plikt til å forsvare landet, og han så også framover i tid mot et sterkt norsk forsvar. Lignende trekk finner man i kongens tale under den etterfølgende festmiddagen, hvor han uttrykte et håp om at det alltid ville være nordmenn klare til å forsvare fedrelandet sitt. De forsvarsmessige verdiene syntes også godt i opptoget, hvor forsvaret var tydelig representert.

Man kan se på 300-årsjubileets bidrag til det norske kulturelle minnet som en katalysator og inspirasjon for 400-årsjubileet, noe som understrekte seg i åpningen av Ottapakken. Ottapakken bygget opp forventninger og spenning til 400-årsjubileet og kulturkvelden, og VGs mediedekning av pakken endte opp med å bryte flere rekorder og vant internasjonal pris.¹⁵² Pakken beviser at Nygaard, og eventuelt andre som stod bak, må ha tatt historien om slaget og jubileet seriøst. Selv om pakkens innhold ikke var revolusjonerende, fikk man likevel et innblikk i hva de som stod bak så på som det viktigste å vise fram hundre år senere. Siden noen av elementene fra pakken kunne dateres til senere enn 1912, anslo Tvedt at dette var noen

---

¹⁵⁰ Stugu, «Jubileum som minnepolitikk,» 29.

¹⁵¹ Mjelde, «Massedrapenes monumentologiske materialitet,» 67.

¹⁵² Neverdal, «Pakkeåpningen under 400-årsmarkeringen skapte mediehistorie.»

guttestreker.¹⁵³ Dahl stilte seg sterkt imot Tvedt, og mente at dette absolutt ikke var noen guttestreker.¹⁵⁴ På bakgrunn av det seriøse innholdet og at innskriften «1912» trolig hadde mer å gjøre med at innholdet kunne kobles til jubileet i 1912, stiller jeg meg på linje med Dahl.

Ved 400-årsjubileet var fredelig sameksistens og forsoning med skottene sentralt. Dette kom til uttrykk blant annet gjennom kulturutvekslingen som foregikk over hele jubileet, men kanskje mest konsentrert ved arrangementer fra 24. til 26 august. Tradisjonell skotsk og norsk mat og musikk ble sidestilt, og uskyldige konkurranser ble holdt mellom skotter og nordmenn. Gjennom kransnedleggingen ved Sinclairs minnestøtte og fredsmessen i Sel kirke, så man et mer alvorlig betont forhold til fortiden. Kulturutvekslingen, kransnedleggingen og fredsmessen viser hvordan ønsket om fred og forsoning kom til uttrykk. Samtidig viser det hvordan 400-årsjubileet i tillegg til å reprodusere det kulturelle minnet, bidrog til å videreutvikle minnet gjennom å utvide og inkludere flere kulturelle uttrykk. Man ser altså et skifte fra å fremme nasjonalistiske og forsvarsmessige verdier i 1912, til kulturutveksling og ønske om fred og forsoning i 2012, noe jeg mener blant annet kan kobles til erfaringen av første og andre verdenskrig, hvor de destruktive kreftene av sterk nasjonalisme fikk utspille seg.

Fokuset på symbolverdien av slaget i Norges historie kom blant annet til uttrykk gjennom utdelingen av Pillarguriprisen under kulturkvelden ved 400-årsjubileet. Ved det historiske seminaret fikk flere sjansen til å tillegge det kulturelle minnet ny kunnskap, noe som kunne endre synet på visse hendelser i mer positiv retning, eller forsterke allerede positive syn.

Massakren var hverken et tema for det offentlige programmet for 300-årsjubileet eller 400-årsjubileet, og man kan dermed slå fast at massakren ikke er en del av det kulturelle minnet. Ved 300-årsjubileet var det innlysende at massakren ikke ble vektlagt, men for 400-årsjubileet kunne en eller annen form for anerkjennelse av massakren ha bidratt til målet om fred og forsoning. Kolloen mente at dette kunne komme i form av et minnesmerke ved 400-årsjubileet, noe som ikke skjedde. Voldheim gav uttrykk for at man ikke kunne bedømme bøndenes handlinger for hardt, noe jeg er enig i, ettersom det er nødvendig å fortolke hendelsen ut fra den historiske konteksten. Jeg mener likevel at et minnesmerke kunne ha bidratt til 400-årsjubileets mål om forsoning, og jeg tror ikke det ville ha nedverdiget symbolverdien for slaget.

---

¹⁵³ Grønscar og Rasch, «- Det er juks og guttestreker.»

¹⁵⁴ Grønscar og Rasch, «- Det er juks og guttestreker.»

Litteraturliste

Sekundærkilder

- «Historiebevissthet.» Hentet 27. mai 2022 fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Historiebevissthet>.
- Angell, Oberst Henrik. *Skottetoget: et 300 aars minde, 1612-1912*. Kristiania: H. Aschehoug & Co., 1912.
- Assmann, Jan. «Collective Memory and Cultural Identity.» *New German Critique* 65, (1995): 125-133, <https://www.jstor.org/stable/488538>.
- Bondevik, Kjell. *Studiar i norsk segnhistorie*. Oslo: H. Aschehoug & Co., 1948.
- Brattli, Terje. «Kulturminne som samhandlingsrom: Mellom interesse, tid og materialitet.» I *Å lage kulturminner : hvordan kulturarv forstås, formes og forvaltes*, redigert av Grete Swensen, 27-42. Oslo: Novus forlag, 2013.
- Folkenborg, Håkon Rune. *Én fortid – mange fortellinger: Introduksjon til historiebruk*. Oslo: Cappelen Damm akademisk, 2018.
- Hodne, Ørnulf. «Slaget ved Kringen – historie, sagn og nasjonal myte.» I *Sagnomsust: fortelling og virkelighet*, redigert av Arne Bugge Amundsen, Bjarne Hodne og Ane Ohrvik, 82-99. Oslo: Novus forlag, 2002.
- Kjelland, Arnfinn. «Rev. Lars P. Thorkveen (1856–1923) – founding father of Gudbrandsdalslaget.» *Årbok 2009. Gudbrandsdalslaget Centennial Yearbook*, 25 (2009): 3-17, https://www.academia.edu/8610158/Rev._Lars_P._Thorkveen_1856_1923_founding_father_of_Gudbrandsdalslaget.
- Lonbakken, Sjur Anders Furset. *Slaget ved Kringen: Gudbrandsdalen 1612*. S.A.F. Lonbakken, 2012.
- Mjelde, Ingvild Skau. «Massedrapenes monumentologiske materialitet: En arkeologisk analyse av monumenter reist over massegraver og massedrap i Norge og Sverige.» Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 2017.
- Nakkestad, Karina. «Slaget ved Kringen 1612: Betydning for Kalmarkrigen og nasjonal identitet på 1800-tallet.» Masteroppgave, Universitetet i Sørøst-Norge, 2021.
- Neverdal, Geir. «300-årsmarkeringen i 1912.» Hentet 14. mai 2022 fra http://www.kringen1612.no/Hvilken_betydning_fikk_slaget_i_Kringen_i%20Norges_historie.htm#300-%C3%A5rsmarkeringen_i_1912.
- Orning, Hans Jacob. «Norges historie.» Hentet 25. mai 2022 fra https://snl.no/Norges_historie.

- Stugu, Ola Svein. «Jubileum som minnepolitikk.» I *Kunsten å jubilere: grunnlovsfeiring og minnepolitikk*, redigert av Olaf Aagedal, Pål Ketil Botvar og Ånund Brottveit. 25-35. Oslo: Pax, 2017.
- Teigum, Ivar. *Bygdebok for Vågå og Sel: Band 4: Sel og Heidal på 1900-talet*. Otta: Sel kommune, 2009.
- Aagedal, Olaf. «Jubilering og historiebruk.» I *Formidling: Bruk og misbruk av historie*, redigert av Berit Eide Johnsen og Kathrin Pabst, 91-105. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2011.

Primærkilder

- «Foran Kringenfesterne.» *Aftenposten*. 25. august 1912, 2.
- «Her forteller de verden om innholdet i den mystiske pakken.» VGTV. 25. august 2012. Nyhetsvideo, 8:49. Hentet 14. mai 2022 fra <https://www.vgtv.no/video/55590/her-forteller-de-verden-om-innholdet-i-den-mystiske-pakken>.
- «Kongen til Kringenfestlighederne.» *Aftenposten*. 24. august 1912, 3.
- «Kringenfestlighederne. Borgermiddagen.» *Aftenposten*, 1.
- «Kringenfestlighederne.» *Aftenposten*. 27. august 1912, 1.
- «Kringenmonumentets afsløring.» *Aftenposten*. 26. august 1912, 3.
- «The Caledonian Society.» Hentet 13. mai 2022 fra <https://www.cally.org/home>.
- Bakke, Odd. «Pillarguri hedret med pris, støtte og egne dager.» Hentet 12. mai 2022 fra <https://selhistorie.no/artikkel.php?id=172>.
- Grønskar, Lise og Jonas Sverrisson Rasch. «- Det er juks og guttestreker.» *Dagbladet*. 24. august 2012. Hentet 11. mai 2022 fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/det-er-juks-og-guttestreker/63120143>.
- Henriksbø, Per Ivar. «- 1612-massakren er en skamplett.» *GD*. 22. mars 2012. Hentet 21. april 2022 fra <https://www.gd.no/kultur/1612-massakren-er-en-skamplett/s/1-934610-5981876>.
- Ihlebak, Jan Henrik, programleder. «Ottapakka og slaget ved Kringen.» *Museum – et program om norsk historie* (podcast). 17. november 2012. Hentet 27. mai 2022 fra <https://www.listennotes.com/podcasts/museum-et-program/17112012-ottapakka-og-slaget-NbWM5EBmle0/>.
- Krag, Hans Peter Schnitler. *Sagn, samlede i Gudbrandsdalen om Slaget ved Kringlen den 26de August 1612, og udgivne i Forbindelse med hvad Historien beretter om denne Tildragelse*. Christiania: Forfatterens Forlag hos Carl L. Roshauw, 1838.

Lohne, Jenny-Linn. «VG laget Europas beste nettgrafikker.» *VG*. 17. april 2013. Hentet 10. mai 2022 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/OMwwV/vg-laget-europas-beste-nettgrafikker>.

Neverdal, Geir. «Arrangementskomitéen.» Hentet 11. mai 2022 fra <http://www.kringen1612.no/>.

Neverdal, Geir. «Følgende ble vektlagt under 400-årsmarkeringen 16 - 26 august 2012:» Hentet 8. mai 2022 fra <http://www.kringen1612.no/>.

Neverdal, Geir. «Pakkeåpningen under 400-årsmarkeringen skapte mediehistorie.» Hentet 10. mai 2022 fra https://www.otta2000.com/SEL_HISTORIELAG/index.htm.

Neverdal, Geir. «Program.» Hentet 8. mai 2022 fra <http://www.kringen1612.no/Program.htm>.

Randby, Geir Bernhard. «Da bondehæren vant.» NRK Skole – Lærerike programmer og klipp. 23. august 2012. Utdanningsvideo, 2:07. Hentet 21. mai 2022 fra <https://www.nrk.no/skole/?mediaId=18060&page=search&q=slaget+ved+kringen>.

Ree, Benjamin Olafsen og Mona Byrkjedal. «Kjell får åpne den 100 år gamle mysteriepakken.» *VG*. 23. august 2012. Hentet 10. mai 2022 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/agWaM/kjell-faar-aapne-den-100-aar-gamle-mysteriepakken>.